

Terveys- ja sairaanhoidolliset palvelut

23.3.2023

Iho- ja allergiapoliklinikka

Syyhyn hoito kotona

Aiheuttaja

Syyhyn aiheuttaa syyhypunkki, joka on 0.3–0.5 mm pitkä loinen. Syyhyä levittää hedelmöitynyt syyhypunkkinaaras. Se kaivaa ihon pintakerrokseen käytäviä, joihin se munii. Syyhypunkin elinaika on 4–8 viikkoa. Ihmisen ulkopuolella aikuinen punkki elää 1–1,5vrk, epäkypä punkki jopa viikon.

Oireet

Syyhyn tyypillisin oire on kutina sormien välissä, ranteissa, vatsassa, pakaraseudussa, rinnassa ja sukupuolielimissä. Punkki kaivaa ihoon silmin erottuvia rihmamaisia 5 -10 mm:n mittaisia käytäviä. Niitä saattaa löytyä käsien pesun ja desinfioinnin vuoksi vain jalkateristä tai vartalolta. Alkuvaiheessa käytäviä ei välttämättä näy lainkaan. Lapsilla käytäviä on usein kämmenissä ja jalkapohjissa. Kutina on voimakasta etenkin öisin tai kuuman suihkun jälkeen. Muita oireita ovat ihottuma, raapimajäljet, näppylät, vesirakkulat ja raapimisen mahdollisesti aiheuttama tulehdus iholla. Oireet kehittyvät noin 3 - 6 viikon kuluttua tartunnasta. Uusintatartunnassa oireita voi ilmetä 1–3 päivän jälkeen.

Tarttuminen

Syyhypunkki tarttuu läheisessä ihokontaktissa tartunnan saaneen ihmisen kanssa. Tällaisia lähikontakteja voi olla perheessä, päiväkodeissa, harrastuksissa, kouluissa, töissä, laitoshoidossa tai seksikontaktissa tai nukkumalla samassa sängyssä, harvemmin vaatteiden ja huonekalujen välityksellä. Vain poikkeustapauksissa syyhy leviää kätellessä tai muussa lyhytaikaisessa ihokontaktissa.

Syyhyn hoito

Onnistuneen hoidon kulmakiviä ovat **lääkehoito kahdesti 1–2 viikon välein**, molemmilla kerroilla samanaikaisesti toteutettu **siivous** ja **lähikontaktien hoito** samalla tavalla. Jos joku hoidon osa-alue ei toteudu, on uusintatartunnan riski suuri. Perheenjäsenet, seksikumppanit ja muut lähikontaktissa olevat – **sekä oireilevat että oireettomat** – **hoidetaan kahdesti taudin uusiutumisen ehkäisemiseksi**.

Terveys- ja sairaanhoidolliset palvelut

23.3.2023

Iho- ja allergiapoliklinikka

Toinen voitelukerta tappaa punkin munista kehittyneet nuoruusmuodot ennen kuin ne ehtivät kehittyä aikuisiksi, lisääntyviksi punkeiksi.

Tartuttavuus on ohi 24 tunnin kuluttua 1. hoidosta. Ainakin päiväkotiin on hyvä ilmoittaa lapsen syyhytartunnasta. Suositeltavaa on ilmoittaa myös muille lähikontaktissa olleille henkilöille. Tarvittaessa hoitohenkilökunta ottaa yhteyttä oman alueen hygieniahoitajaan syyhytartuntojen leviämisen estämiseksi.

Paikallishoitoaine (permetriinivoide Nix ® 30 g, apteekista ilman reseptiä saatava emulsiovoide)

Iho pestään hyvin pesunesteellä ja viileällä vedellä ennen voiteen levitystä. Ihon on oltava puhdas, kuiva ja viileä, kun hoito aloitetaan. Voidetta levitetään **ohut kerros koko iholle** (mieluiten illalla). Voidetta levitetään **hiuspohjaan ja korvalehtiin**. Oireisille aikuisille ja aina pienille lapsille ja iäkkäille voidetta tulee levittää myös kasvojen alueelle, mutta ei silmien ja suun ympärille. Tarvittaessa tehoa voidaan lisätä pesemällä hiukset permetriini-shampoolla. Kynnet leikataan ja voidetta levitetään huolellisesti **kynsireunojen alle, sormien ja varpaiden väleihin, ranteisiin, kainaloihin, napaan sekä ulkoisiin sukupuolielimiin** (ei limakalvoille). **Voiteen annetaan vaikuttaa yön yli ja pestään pois 8 - 12 tunnin kuluttua**. Kädet voidellaan uudelleen aina käsienpesun jälkeen.

Nix-hoito sopii yli 2 kk ikäisille lapsille. Normaalikokoiselle aikuiselle voidetta tarvitaan 1 tuubi, isokokoiselle jopa kaksi. 6-12 vuotiaille voidetta käytetään puoli tuubia ja 2 kk – 5-vuotiaille neljännesosa tuubia.

Suun kautta otettava tablettilääkitys (Ivermektiini: Scatol tai Stromectol 3 mg/tbl)

Lääkäri kirjoittaa reseptin. Hoitoannos lasketaan painon mukaan.

Paino	Annos
15–24 kg	1 tbl
25–35 kg	2 tbl
36–50 kg	3 tbl
51–65 kg	4 tbl
66–79 kg	5 tbl

Terveys- ja sairaanhoidolliset palvelut

23.3.2023

Iho- ja allergiapoliklinikka

Paino	Annos
80- yli kg	6 tbl

Tabletit otetaan kerralla ruokailun yhteydessä, appelsiinimehua ja alkoholia ei suositella lääkkeen kanssa. Tabletit voidaan ottaa mihin vuorokauden aikaan tahansa, ne voi myös murskata. Raskaana olevia ja alle 15 kg:n painoisia lapsia ei tällä lääkityksellä hoideta. Imetyksen aikana sitä voi käyttää.

Alle 6 - vuotiaan hoito

Alle 6-vuotiaat lapset hoidetaan Nix-voiteella tai 5 % rikkivaseliinilla. Yli 15 kg painavat lapset voidaan hoitaa tablettihoidolla.

Rikkivaseliini syyhyn hoidossa

Alle 6-vuotiaille 5 %, muille 10 % rikkivaseliini. Voidemäärä Nix-voiteen tapaan.

Ex tempore-ohje: Sulfur petrolatum 5 % tai 10%

Sulfur ad usum externum 50 mg tai 100 mg

Paraffin liq. 100 mg

Vaselin alb. ad 1 g.

Iho pestään pesuaineella ja vedellä ennen voiteen levitystä. Ihon on oltava puhdas ja kuiva. Voidetta levitetään **kolmena iltana** ohut kerros ihoon koko keholle päätä lukuun ottamatta, vauvoille myös pääläelle. Voidetta on levitettävä huolellisesti kynsireunojen alle, sormien ja varpaiden väleihin, ranteisiin, kainaloihin, napaan sekä ulkoisiin sukupuolielimiin. Kädet voidellaan uudestaan aina käsienpesun jälkeen. Voiteen annetaan vaikuttaa 24 tuntia, jonka jälkeen se pestään pois ja uusi voide levitetään iholle kuivaamisen jälkeen. Teho on paras, jos voide saa vaikuttaa 24 tuntia.

Pitkittyneen syyhyn hoito

Pitkittyneen syyhyn hoidossa suositellaan tehostettua hoitoa. Siinä paikallishoitoon yhdistetään tablettihoito, jossa tabletit otetaan ensimmäisenä, toisena ja seitsemäntenä päivänä ja sen lisäksi Nix-voide päivittäin viikon ajan. Nix-voiteen asemasta voidaan käyttää 5-10 % rikkivaseliini-hoitoa 3 vuorokauden ajan kaksi hoitajaksoa 1-2 viikon välein. Oireettomille lähikontakteille annetaan tablettihoito kahdesti 1-2 viikon välein.

Terveys- ja sairaanhoidolliset palvelut

23.3.2023

Iho- ja allergiapoliklinikka

Raskaana olevien ja imettävien hoito

Nix-hoito on turvallinen raskauden ja imetyksen aikana. Vaihtoehto raskaana oleville on rikkivaseliinin käyttö.

Siivous kotona

Vaatteiden, pyyhkeiden ja vuodevaatteiden vaihto sekä siivous toteutetaan molemmilla hoitokerroilla lääkkeen vaikutusajan jälkeen. Pese iho ja hiukset ja vaihda puhtaat vaatteet, pyyhe ja vuodevaatteet. Käytä suojakäsineitä siivouksen ajan. Uusintahoidon jälkeen ihon ja hiusten pesu, vaatteiden ja vuodevaatteiden vaihto ja siivous toistetaan.

Tabletit/Nix-voide/tabletit + Nix-voide: pesu + siivous 8–12 tunnin kuluttua.

Tabletit + rikkivaseliini: tablettien otto ja rikkivaseliinin levitys yhtä aikaa. Siivous 8–12 tunnin kuluttua ja samalla vaatteiden vaihto. Rikkivaseliinin pesu mieluummin vasta 24 tunnin kuluttua. Rikkivoide iholle 3 kertaa (8)-24 tunnin ajaksi.

Kaikki käytössä olleet vaatteet, pyyhkeet ja vuodevaatteet vaihdetaan hoidon jälkeen ja pestään. **Konepesu 60 °C:ssa** hävittää syyhy punkit. Vaihtoehtona vaatteet/jalkineet/pehmolelut voi laittaa **pakastimeen** tai talvella **ulos pakkaseen (-20 C) yhdeksi vuorokaudeksi. Saunan kuumuus (yli 80 °C) kaksi tuntia tappaa punkit. Vesipesua kestävämmät** vaatteet, jalkineet tai pehmolelut **poistetaan käytöstä ja suljetaan muovipussiin yhden viikon ajaksi. Patjat, sohvot, matot ja päällystetyt tuolit imuroidaan.**

Vinkki: Huomioi siivouksessa myös kaikki muut tekstiilipinnat, joihin on oltu kosketuksissa esimerkiksi auton penkit, lastenvaunut ja turvaistuimet, hiirimatto, hiuslenkki (mikäli pidetty ranteessa), repun hihnat ja harrastusvälineet kuten jääkiekkohanskat, kuntosalikäsineet.

Jälkikutina

Iho-oireiden parantuminen ja jälkikutina voivat kestää jopa 3–4 viikkoa. Se ei tarkoita hoidon epäonnistumista tai uutta tartuntaa. Heti syyhyhoitojen jälkeen ihottumaa hoidetaan kahdesti päivässä yleensä noin viikon ajan kortisonivoiteella

Terveys- ja sairaanhoidolliset palvelut

23.3.2023

Iho- ja allergiapoliklinikka

esim. Sibicort. Syyhyyn liittyvään kutinaan voidaan tarvittaessa käyttää apteekista ilman reseptiä saatavaa antihistamiinia.

Lähde: Syyhyn uudet eurooppalaiset suositukset 2017 MT/TK